

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA: ODRŽIVA URBANA PODRUČJA

Rotterdam, 25.-28. lipnja 2007.

Europska mreža stambenih istraživača (*European Network for Housing Research*) organizirala je godišnju međunarodnu konferenciju u Rotterdamu 24.-28. lipnja 2007. na temu »Održiva urbana područja«. Oko 440 sudionika iz četrdeset zemalja širom svijeta dalo je doprinos uspješnom radu konferencije.

Konferencija je počela odavanjem počasti nedavno preminulom Bentu Turneru, iz Švedske, sa Sveučilišta Gävle, jednom od osnivača i prvom predsjedniku ove međunarodne udruge.

Prva plenarna sjednica konferencije bila je posvećena temi »Održivi razvoj u Nizozemskoj«. Izlaganja predstavnika resornog ministarstva za stanovanja i potom predstavnika grada Rotterdama temeljena su na nedavnoj procjeni o manjku stanova u Nizozemskoj. Programe i projekte gradnje novih stanova stavilo se u okvir održivog razvoja te brojnih ograničenja koja su bila nepoznata u praksama stambenih politika prije petnaestak godina. Programi gradnje novih stanova suočavaju se s problemom odgovarajućeg građevinskog zemljišta, kao i njegovom cijenom. Porasle su cijene građenja, a zahtjevi koji se stavljaju pred urbanu obnovu sve su složeniji. U ovom je kontekstu istaknut problem starenja populacije i novog tipa stambenih potreba.

Istraživanja održivog razvoja nekih četvrti u Rotterdamu ističu potrebu ulaganja u obnovu zajednice te postizanja socijalne kohezije.

Jedno od zapaženijih izlaganja na konferenciji podnio je H. Priemus u okviru panela »Bit socijalnog stanovanja«. Istaknuto je različito značenje stana i stanovanja u novijoj povijesti te različite tradicije intervencije države. Socijalno stanovanje,

jednom rastuće i značajno u programima europskih socijalnih država, doživjelo je brojne reforme. Socijalni su stanovi prodavani, u njih se manje ulagalo, da bi se početkom 2000-ih ponovo javili zahtjevi za intervencijom države te za gradnjom većeg broja socijalnih stanova. Brojni su utjecaji drugih politika na stambenu politiku. Priemus zagovara obnovljenu ulogu neprofitnih stambenih organizacija.

Treći panel je organiziran na temu »Rušiti: rješenje za što?«. Poslije sažetog prikaza postojećih praksi rušenja dotrajalih naselja R. van Kempen je postavio niz zanimljivih pitanja panelistima o takvoj praksi u različitim zemljama. Britanska iskustva govore, prema R. Turkingtonu, o sve opreznijem pristupanju rušenju dotrajalih naselja pri čemu se sve više računa na urbanu obnovu. Francuska praksa je zaočupljena ulaganjem i obnovom zajednica te socijalnom integracijom migrantskih skupina. C. Lelevrier je kritična prema rušenju koje ima emocionalne aspekte i razara dio izgrađenih društvenih struktura. U Nizozemskoj se sve više prakticira rušenje dotrajalih naselja i zamjena tih naselja kvalitetnijim stambenim jedinicama. M. van Giessen iz resornog ministarstva govori o nizozemskim planovima godišnjeg rušenja od oko 0,25% cjelokupnog stambenog fonda. Prema ovakvoj politici rezerve je iskazao A. Thomsen kao nizozemski istraživač čija su istraživanja upozorila na problem socijalne fragmentacije u naseljima gdje se ruše veći stambeni blokovi.

Panel »Transformacija ruralno-urbanih odnosa«, s opsežnim i poticajnim uvodnim izlaganjem N. Gallenta, otvorio je veoma plodnu raspravu o problemima urbanističkog planiranja u razvijenim zemljama koje se sve više suočavaju sa zahtjevima investitora koji nisu spremni voditi računa o tradicionalnim ruralnim područjima i njihovim vrijednostima. Bogatiji stanovnici iz gradova sve više investiraju u seoska područja gradnjom kuća

kao dijela svoje stambene karijere i kao seljenja iz velikih gradova. Mnoge se vlade sve više suočavaju sa zahtjevima lokalnih zajednica koje žele očuvati svoju posebnost te iskazuju otvorene otpore procesima urbanizacije. Ovi su problemi u razvijenim europskim zemljama stavili na dnevni red preispitivanje postojećeg zakonodavstva te donošenje novih strateških dokumenata.

U okviru završnog plenuma na temu »Stambena politika i nova ekonomija« uvodno je izlaganje podnio A. Harding. Izlaganje je naglasilo novo mjesto stambene politike u globalnoj ekonomiji u kojoj sve više prevladavaju liberalni pogledi. Istraživanja ponovno ukazuju na ograničene domete tržišta te na potrebu intervencije države u zbrinjavanju različitih ciljanih skupina. Istaknuta je potreba traganja za novim strategijama stambene politike koje bi mogle odgovoriti sve različitim stambenim potrebama.

Rasprave na konferenciji vođene su u okviru 21 radionice. Kao i uvijek marljivi su bili sudionici radionice »Istočno-europska stambena i urbana politika« gdje je podneseno 12 izlaganja.

H. Adamczuk je analizirao ulogu stanovanja kao dijela šire socijalne politike te programa socijalne države. Posebno su bili zanimljivi dijelovi izlaganja kojima se analizirao koncept socijalne isključenosti te siromaštva u odnosu na pojedine stambene statuse. U raspravi se dvojilo o prikladnosti relativne i apsolutne crte siromaštva u stambenim istraživanjima.

S. Tsenkova je izlaganjem o stambenoj reformi u Moldovi potaknula raspravu o stambenim reformama koje dolaze odozgo kao dijelovi programa međunarodne tehničke pomoći. Ovakvi programi teško mogu zaživjeti i redovito ne postaju vlasništvom lokalnih dionika. U raspravi se čak upozorilo na probleme zanemarivanja lokalnih ljudskih resursa u korist inozemnih eksperata. Gotovo ironično su isticani

problemi »prepisivanja« zakona i strategija iz razvijenih zemalja.

J. Hegedüs iz Mađarske povezoao je stambenu politiku s reformama socijalnog režima općenito u tranzicijskim zemljama, ali s većim naglaskom na mađarska iskustva. Stambena se politika našla na margini socijalnih programa. Zahtjevi mirovinskog i zdravstvenog sustava su dominantni. Dugo je vremena stanovanje ostalo na razini socijalne skrbi. U novije vrijeme javljaju se neki stambeni projekti koji više obećavaju. Međutim, u raspravi su istaknute brojne prepreke koje stoje na putu razvoju socijalne stambene politike. Hegedüs, kao jedan od začinjavaca rasprava i istraživanja o stambenim politikama u tranzicijskim zemljama, najavio je nova komparativna istraživanja glade razvoja socijalnog stanovanja.

M. Lux je izložio rezultate istraživanja stambene priuštivosti u Češkoj za stanove u najmu te za stanove u vlasništvu. Modeliranjem razine stambene priuštivosti Lux zagovara udio stambenih troškova u proračunu kućanstva od 25%. Međutim, to će se teško uskladiti bez državnih intervencija.

A. Cirman predstavila je rezultate istraživanja iz Slovenije kojima je ukazala na važnost obiteljske solidarnosti i transfera sredstava mlađim generacijama prilikom dolaska do stana. Upozoreno je na važnost ovakvih istraživanja kojima se ruše granice nepriuštivosti stana za prosječna kućanstva. U raspravi je istaknuta procjena da će ovi transferi sve više dolaziti u pitanje, a da će stan i kuće biti jamstvo za sigurnu starost umjesto mirovina čija će visina biti skromna.

P. Sunega i G. Bežovan izlagali su o rezultatima usporedbe stambenih politika u Češkoj i Hrvatskoj, te raspoloživosti i priuštivosti stanova u ovim zemljama, kao i u njihovim glavnim gradovima. Češka ima razvijenije instrumente stambene politike od Hrvatske. Učinci pojedinih čeških

instrumenata stambene politike se evaluiraju i unapređuju. Podaci o raspoloživosti stambenog fonda slični su za ove dvije države i za ova dva grada, s tim da je ipak Prag dijelom u prednosti u odnosu na Zagreb. U Pragu su stanovi teže priuštivi u odnosu na prosjek Češke. U Hrvatskoj je to više uprosječeno zbog znatno više cijene stanova na obali. Rasprava je ukazala na potrebu dopune ovog istraživanja novim empirijskim pokazateljima.

E. Frank podnio je izlaganje o decentralizaciji sustava pripreme građevinskog zemljišta u Makedoniji. Utjecaj stranih donatora prilikom donošenja propisa koji se odnose na lokalnu samoupravu i zaštitu okoliša je prevelik. Sposobnosti za uključivanje u proces urbanističkog planiranja kod većine općina je veoma ograničena, a proces donošenja planova relativno je skup. U procesu planiranja i primjeni razvojnih planova važna je činjenica što je država/vlada vlasnik zemljišta. Problem ilegalnih naselja u Makedoniji dio je nasljeđa i s njim se teško nose krhke upravne strukture.

L. Nistor govorila je o istraživanjima provedenim u Rumunjskoj gdje su privatizirani raniji državni stanovi pa oko 90% kućanstava stanuje u stanovima čiji su vlasnici. Od 1997. država pokušava razviti izvjesne stambene programe. Dio ovih programa odnosi se na stanovanje za mlade. Počinje se razvijati infrastruktura organizacija koje se bave stambenom politikom. Predstavljeni su rezultati istraživanja o zadovoljstvu sa stanovanjem u stanovima čiji su stanari vlasnici. Istraživanje se odnosilo na stanare u velikim stambenim blokovima. Zadovoljstvo vlasnika za razliku od najmoprimaca izvire iz osjećaja sigurnosti, stabilnosti kućanstva, postignuća kućanstva glede uspješne transakcije/kupnje stana. Najmoprimci imaju veći osjećaj nesigurnosti, svoju poziciju prepoznaju marginalnom, veoma su zabrinuti za budućnost svoje djece. Najmoprimci su socijalno

isključene osobe te ne sudjeluju u socijalnim mrežama.

A. Soalta istražuje sudjelovanje u zajednici kako bi se povećala kvaliteta stanovanja u suburbanim područjima u Sofiji. Zbog problema povezanih s planiranjem i vlasništvom zemljišta dogodila se spontana, u nekim slučajevima kaotična suburbanizacija bez planova, bez infrastrukture i potrebnih društvenih institucija. Sudjelovanje građana i civilno društvo veoma su na niskoj razini, a dionici koji su intervjuirani imaju prilično različite poglede na problem ilegalnih, suburbanih naselja. Prepoznaje se moguća korist zajedničkog djelovanja i sinergijskih učinaka. Premda je prepoznata važnost stana/kuće za sve, zbog slabih socijalnih mreža te niske spremnosti za sudjelovanjem, zajednički ciljevi i zajedničko sudjelovanje veoma su upitni. Rasprava je pokazala da su ovakva istraživanja utiranje puta prema održivim intervencijama u bespravno sagrađenim stambenim naseljima. Rasprava o socijalnom kapitalu i njegovoj povezanosti s razvojem stambenih organizacija čine se odlučujućom u razvoju stambenih politika.

Od tema koje su raspravljane u drugim radionicama zanimljivo je izvijestiti o raspravama o razvoju i reformama neprofitnih stambenih organizacija. Naime, u razvijanim zemljama ove se organizacije nalaze pred pritiscima za promjenama i inovacijama u svom radu. U ovom su kontekstu u prvi plan isticane rasprave o socijalnom kapitalu i socijalnom poduzetništvu.

U razvoju projekata socijalnog stanovanja sve veća je prepreka pronalaženje odgovarajućeg zemljišta za gradnju socijalnih stanova. U dijelu razvijenih zemalja lokalne se vlasti nastoje domoći odgovarajućeg zemljišta kako bi potaknule projekte javno-privatnog partnerstva u ovom području. O ovoj je temi najavljena i posebna radionica kojoj bi trebalo prethoditi empirijsko istraživanje.

Ad hoc organizirana radionica stavila je na dnevni red izazove koji se nalaze pred sektorom privatnih poduzetnika koji daju stanove u najam. Dio zemalja nastoji potaknuti ovakva rješenja, a u većem broju zemalja postoje problemi s organizacijom učinkovitog subvencioniranja kućanstava koji stanuju u ovim stanovima. Za godišnju konferenciju 2008. godine koja će se organizirati u Dublinu na ovu će se temu organizirati posebna radionica.

U okviru radionice »Socijalna politika, beskućništvo i socijalna isključenost« podneseno je nekoliko izlaganja koja su rezultat empirijskih istraživanja, a upozoravaju na širenje rizika beskućništva i problema socijalne isključenosti osoba koje nemaju pristojno stanovanje. K tome, koncept socijalne kohezije računa s više indikatora koji su povezani sa stambenom politikom i odgovarajućom kvalitetom stambenog fonda.

Konferencija je bila dobra prilika da se ostvari uvid u rezultate novih istraživanja te da se uputi u njihov tematski okvir. Stanovanje se sve više istražuje interdisciplinarno i u njega je uključeno sve više različitih struka. Izdavači su na konferenciji predstavili brojne knjige i periodiku iz ovog područja.

Gojko Bežovan

**PRVA KONFERENCIJA U POVODU
NASTAVKA AKTIVNOSTI
I PROVEDBE MJERA
ZAJEDNIČKOG MEMORANDUMA
O SOCIJALNOM UKLJUČIVANJU
REPUBLIKE HRVATSKE**

Zagreb, 2. srpnja 2007.

Prva konferencija u povodu nastavka aktivnosti i provedbe mjera Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju

Republike Hrvatske održana je u organizaciji Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi 2. srpnja 2007. godine u Zagrebu. Konferencija je nastavak niza aktivnosti koje Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, kao koordinator predpristupnih aktivnosti suradnje Republike Hrvatske s Europskom unijom na području socijalnog uključivanja, provodi unazad dvije godine.

Zadaća je Hrvatske kao zemlje kandidatkinje da u okviru Predpristupne strategije Europske unije za Republiku Hrvatsku u području zapošljavanja i socijalnog uključivanja izradi dokumente: Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju (*Joint Inclusion Memorandum/JIM*) i Zajedničke procjene prioriteta politike zapošljavanja (*Joint Assessment of Employment Policy Priorities/JAP*). Za koordinatora izrade JIM-a zaduženo je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi te je njegova izrada započela u rujnu 2005. godine. Spomenuti je dokument Hrvatsku trebao pripremiti za puno sudjelovanje u modelu otvorene koordinacije na području siromaštva i socijalne isključenosti.

Kako je u izradu dokumenta bilo potrebno uključiti i druge društvene dionike (predstavnike tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave, socijalnih partnera, civilnog društva, znanstvenih i stručnih institucija, ustanova socijalne skrbi, medija i dr.), Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi u tu je svrhu organiziralo nekoliko konferencija. Sam dokument usvojen je 5. ožujka 2007. godine nakon čega je uslijedila provedba njegovih ključnih mjera. U tu je svrhu Hrvatska preuzela obvezu izrade plana provedbe prioritarnih mjera koji daje pregled mjera koje se planiraju provesti tijekom 2007. i 2008. godine, ciljanih skupina na koje se mjere odnose, pokazatelja temeljem kojih će se mjeriti njihova realizacija te nositelja pojedinih mjera.

Cilj je ove konferencije bio dati uvid u nastavak aktivnosti na provedbi mjera zacr-